

Katitzi – Egy valóság ihlette irodalmi alak

2013.10.09. - 2013.12.04.

Megnyitó: 2013. október 9. 17.00.

A kiállítást megnyitja Maria Lind kurátor, a stockholmi Tensta Konsthall igazgatója és Angelica Ström sajátos nevelési igényű tanulók szakértője.

A megnyitón fellép Kállai Ernő világhírű hegedűművész.

Irodalmi workshop: 2013. október 9. 14.00-16.00:

Hogyan fér össze a (gyermek)irodalom és az aktivizmus?

Workshop meghívott előadókkal a Skandináv Ház Alapítvány és a Gallery8 szervezésében. Szakértők: Lawen Mohtadi író, az első Katarina Taikon-monográfia szerzője, Angelica Ström, sajátos nevelési igényű tanulók szakértője, Domsa Zsófia, az ELTE BTK Skandinavisztika Tanszékének előadója, Arató László, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola magyartanára, Magyartanárok Egyesülete.

„Mi vagyok? Cigány! Micsoda? Az meg mi?” Katica, a kilenc éves kislány, Katarina Taikon és egyben kiállításunk főhőse, a jók és rosszak (a mese) világában ekképpen szembesül származásával a háború előtti Svédországban, hogy azután a „nyugati jóléti államban” egy életen át keresse helyét és otthonát.

Katarina Taikon roma származású svéd írónő már az 1963-ban megjelent Cigánynő című könyvével is nagy port kavart, később azután irodalmi és politikai aktivizmusával (nővérevel, Rosa Taikon-nal együtt küzdve a romák jogaiért) rázta fel a svéd közvéleményt. A Katitzi című, 13 könyvből álló, önéletrajzi ihletésű, 1970-es években kiadott gyermekregénye lapjain a „fényes” demokrácia, a svéd jóléti társadalom diszkriminációval átitatottan, a közép-kelet-európai olvasó számára meglepően sötét színben tűnik fel; a könyv egy ártatlan és kíváncsi gyerek történetének elbeszélésén keresztül leszámol a nyugat-európai „fejlett” demokráciák, a nyugati „egyenlőség és jólét” mítoszával.

Katica a svéd gyermekirodalom egyik legmeghatározóbb figurája a nemzetközileg is jól ismert Nils Holgersson és Harisnyás Pippi mellett. Gyerekek és felnőttek százezrei olvasták el a könyvet Svédországban, 1980-ban például 432000 könyvtárból kikölcsönzött példányt jegyez. A történet megjelenése után nem sokkal képregény, képes könyv formáját öltötte, népszerű tévé-sorozat készült belőle, ami később dvd-n is megjelent; az elmúlt pár évben a göteborgi Folkteatern készített belőle családi színházi darabot, illetve a stockholmi Nationalteatern tűzte műsorára hiphopos, posztmodern feldolgozásban. Általános iskolás nézők ezreihez jutott már el a színdarab.

Mindent összevetve, a Katitzi c. könyvsorozat több generáció számára jelentett lenyűgöző olvasmányt, egyszersmind – a hatvanas évek új, realista gyermekirodalmának számottevő példájaként – ablakot a kegyetlen valóságra, az etnikai, társadalmi feszültségekkel terhelt svéd viszonyokra, a svédországi romák sorsára.

Vajon mi a Taikon-történet elsöprő sikerének, népszerűségének oka? Azáltal, hogy Katica csak később tudja meg magáról, hogy cigány, vagyis a szövegbe „behúzza” a nem roma olvasókat is, a történet mindenki számára könnyedén átélhetővé válik? Talán a meseregény az a műfaj, amely a vándorlással, ezzel az ősi motívummal párosulva különösen átélhetővé teszi az otthon-keresés történetét? Vagy, egy cigány kislány sorsa a 20.(21.) századi, rasszista európai viszonyok között az, ami ennyire megindító? És ha igen, miért csak az irodalom formájában az? Ez a könyv lenne az, mely – a társadalmi igazságtalanság, a rasszizmus tekintetében – végre „felnyitja” az olvasó szemét? Vagy éppen, hogy a romák világából vett, s a nem roma olvasó számára korábban elképzelhetetlen kalandok tartják fenn a mindenkori olvasó figyelmét?

„Az irodalom éppenséggel nem egyéb, mint humanizmus és politika egyesülése” – ahogy Thomas Mann Settembrinije mondja. Van-e/Miért nincs nekünk Katarina Taikonunk? Miért nincsen Katitzink? Mit képes elmondani egy gyerek, pontosabban egy gyerekkönyv a rasszizmus természetéről? (Mindent.) Fontos lenne-e nekünk, hogy legyen egy Katicánk? Mennyit képes adni egy gyerekkönyv a „toleranciára neveléshez”, illetve hogyan védhetjük meg manapság gyermekeinket a rasszista irodalomtól, írásoktól?

A Katitzi – egy valóság ihlette irodalmi alak című kiállításunkkal ezekre a kérdésekre keresünk válaszokat; s ebben olyan nemzetközi szakértők lesznek segítségünkre, mint Maria Lind kurátor, Lawen Mohtadi író, valamint a szerző, Katarina Taikon lánya, Angelica Ström.

A Gallery8 október 9-én délután tartandó irodalmi beszélgetése és az utána megnyíló kiállítás Katarina Taikon irodalmi és politikai életművének történeti bemutatásán túl kísérlet arra, hogy felfedje a Katitzi c. gyerekgény „sikertörténetének” titkát, mintegy értelmezze a „Katitzi-jelenséget”, s az alapján reflektáljon a magyarországi – akár irodalmi, akár politikai – viszonyokra. A kiállítás ideje alatt, a galéria terében múzeumpedagógiai gyermekfoglalkozások segítenek majd abban, hogy Katica története és üzenete valóban eljusson azokhoz, akiknek az író szánta: roma és nem roma gyerekekhez, családokhoz és pedagógusokhoz.

Az első Katitzi-könyvet 2001-ben fordították le szlovákra, magyarra és románra a Svéd Nagykövetség és az Apáczai Kiadó támogatásával. 2003-ban, az akkori Oktatásügyi Minisztérium egy, a Katitzi-könyvre épített átfogó pedagógiai programot kezdeményezett, 3000 példányt küldött szét általános iskoláknak országszerte és egy tanári módszertani kézikönyvet is kiadott a projekthez. A projekt azonban befejezetlen

maradt, kevés sikerrel járt és ma már nagyon kevesen emlékeznek rá. Az egykor többezres példányszámban kiadott könyv ma lényegében hozzáférhetetlen.

A kiállítás tárgya Katarina Taikon (1932-1995) Katitzi című, önéletrajzi ihletésű gyerekkönyve, melyet a szerző 1969 és 1982 között publikált és eredetileg tizenhárom könyvet, valamint nyolc képeskönyvet foglalt magában. A kiállítás a Katitzi könyvek Björn Hedlund által illusztrált első kiadásainak bemutatása mellett a mű befogadástörténetét is részletesen feltárja: azokat a cikkeket, könyvismertetőket, filmeket, tévéprogramokat, fényképeket és a Katitzi-hoz tartozó egyéb anyagokat is megtekintheti a látogató, melyek mind-mind segítik majd abban, hogy a Katica nevű főhős különös népszerűségét megérthesse és átélhesse.

A kiállítás magyarországi bemutatásának és kapcsolódó programjainak kurátora: Vaspál Veronika, irodalomtörténész

A projekt a Tensta Konsthall 2012 októbere és 2013 januárja között megrendezett Katitzi - A Literary Figure Rooted in Reality című kiállítását adaptálja.

A múzeumpedagógiai foglalkozások élménypedagógián alapuló moduljaihoz a Pressley Ridge Alapítvány nyújtott szakértő segítséget.

A kiállítási anyag Magyarországra szállítását a Budapesti Svéd Nagykövetség szponzorálta.

A kiállítás része a Gallery8 2013 szeptembere és 2014 szeptembere között megvalósuló programsorozatának, melyet az EGT/Norvég Finanszírozási Mechanizmus és az Autonómia Alapítvány támogat.

Konzulensek: Junghaus Tímea, Nagy Viktória, Szász Anna